

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Filozofická fakulta
nám. Jana Palacha 2
116 38 P R A H A 1

P O S U D E K
oponenta disertační práce

na téma : Učitel jako oběť násilí

autor disertační práce : Mgr. Jan T O M Á Š E K

oponentka: Doc.PhDr. Vratislava ČERNÍKOVÁ, CSc.
Policejní akademie ČR v Praze
Katedra kriminologie
P.O.Box 54
Lhotecká559/7
143 01 Praha 4

1. Společenskou závažnost a aktuálnost zvoleného téma „ Učitel jako oběť násilí“ spatřuji :

- v nesporných negativních důsledcích na výchovně vzdělávací proces, na dosahování jeho cílů, požadavků, ale i na všechny aktéry – studenty, učitele a další pracovníky školy a to v širokém sociálním kontextu stavu a vývoje naší společnosti a jí vymezeného významu vzdělání včetně vytváření předpokladů pro realizaci vzdělávacího procesu a pro výkon pedagogické profese
- další aspekt závažnosti spatřuji ve způsobech chování mládeže, která se vzdělává, v jejích postojích k vzdělávacímu procesu včetně příčin, které navozují tyto postoje. Závažnost tématu je povýšena obzvláště, když jednání, chování, které vykazuje násilí (fyzické nebo psychické), je považováno za sociálně patologický jev, který může gradovat a graduje k trestnému činu

2. Stanovené cíle – jejich naplnění

Jde o práci teoreticko-empirickou, rozvrženou do 8 obsahových kapitol (dále následuje seznam literatury, abstrakt a přílohová část) v rozsahu 212 stran.

Předloženou disertační práci lze rozdělit na 2 základní části: teoretickou (kap. 1-6) a empirickou (kap. 7-8). V teoretické části hned v úvodu je vymezen cíl práce, který je dále rozpracován do 2 základních úkolů.

Cíl práce je vymezen jako zjištění rizikovosti pedagogického povolání viktimizací násilím. Úkoly jsou následující:

- 1) Uchopit a reflektovat problematiku násilí vůči učitelům.
- 2) Zjistit skutečný rozsah a druhy násilí, kterým jsou pedagogové ohrožováni při výkonu své profese.

Vytyčený úkol č. 1 se snaží autor naplnit v celé teoretické části, vychází z bohatých našich i zahraničních literárních pramenů, výzkumů, které se vztahují k problému násilí, agrese, ke kriminalitě mládeže, k problémům kázně ve školách.... Problém násilí je vymezován nejednoznačně a povaha jeho je interdisciplinární a díky tomu autor čerpá poznatky z kriminologie, viktimologie, sociologie, forenzní psychologie – tedy nutně musí vykročit za hranice pedagogiky. To je třeba hodnotit jako pozitivum a též nutnost, reálněji – z více pohledů postihnout zvolené téma a i samotný pojem. Dále se autor v této části zabývá zdroji informací (statistických) o výskytu tohoto jevu, příčinami viktimizace učitelů, které jsou rozděleny na příčiny vázané na osobnost pachatele, na osobnost a působení učitele, na příčiny obecně vázané na specifika pedagogické profese. Na tuto kapitolu navazuje zamyšlení nad možnostmi a

nástroji prevence viktimizace učitelů. Teoretická část práce je poznatkově bohatá, cílena výhradně k tématu a celá teoretická část je solidním základem pro část empirickou. Lze také konstatovat v závěru hodnocení teoretické části, že úkol č. 1 byl splněn.

Empirická část je vhodně a uvážlivě „vystavěna“, odpovídá metodologickým požadavkům empirického výzkumu, autor na každém kroku zvažuje, kam až může vstoupit při výzkumném „uchopení“ dílčích výzkumných jevů a kde zjištěná data nedovolují zobecnění. Autor si vypracoval vlastní metody sběru dat – dotazník pro učitele, dotazník pro ředitele škol. Učitelé byli dotazováni, zda byli viktimizováni a ředitelé škol, zda mají zkušenosti s problémem viktimizace u svých pedagogů. Sledovala se frekvence 12 druhů násilí, vyskytující se ve školním prostředí (s.113). Jde v tomto smyslu o výzkum heuristický, kdy autor si položil za cíl - dopracovat se blíže k realitě výskytu jevu (jeho druhu i frekvence) a dále zmapovávat další významné okolnosti jako např. typ školy a její velikost, délka praxe pedagoga, zda je to muž či žena, ... které zkoumaný jev mohou více či méně dokreslovat. Empirická část je poznatkově bohatá s uvážlivou diskusí nad získanými poznatky, o kterých je vždy uvažováno v širších sociálních, pedagogických, ale i víceoborových souvislostech. Empirická část byla věnována vytyčenému úkolu č. 2 a lze konstatovat, že byl splněn.

3. Poznatkový přínos práce spatřuji:

- v adekvátně vypracované metodologii výzkumu na zvolené téma, která by mohla být „nástrojem“ pro opakování výzkumu a vytvořila by se možnost zachycení jevu vývojově
- získanými poznatky se autor větší měrou přiblížil k realitě zkoumaného jevu v porovnání s doposud dostupnými zdroji informací (v kvantitativních charakteristikách)
- tuto poznatkovou databázi považuji za solidní věcný podnět pro řešení problému viktimizace pedagogů násilím
- takto solidně teoreticky, ale i empiricky uchopen zkoumaný problém vybízí k řešení a je tím rozšiřován předmětný obsah pedagogiky (s vědomím, že jde o problém interdisciplinární, který má významné aspekty pedagogické)

- získané poznatky rozšiřují doposud známé poznatky o násilí v kriminologii

Formální stránka práce je zpracována bezchybně, pečlivě, práce obsahuje přehlednou prezentaci empirických dat, je vhodně pracováno s literaturou.

Práce zcela splňuje požadavky kladené na disertační práci a proto ji doporučuji k obhajobě.

V diskusi při obhajobě práce předkládám následující dotaz :

- Které okruhy problémů by bylo vhodné stanovit pro další výzkum ve zvoleném tématu?

Doc. PhDr. Vratislava Černíková, CSc.